

Magtymgulynyň «Meňlisi»

Category: Kitapcy, Ýatlamalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Magtymgulynyň "Meňlisi" MAGTYMGULYNYŇ «MEŇLISI»

Gyzylarbatdan daga tarap ýüzüňi tutup ugrasaň, ak gaýma ýaly göni ýoly külterläniňi duýmaýarsyň. Daglaryň arasy bilen ýol geçmek üçin aginişden aşak inip, ýapýokary galyp, soň owadan keşdeler ýaly her dürli aýlawly ýollar geçersiň. Gujagynda müň dürli ösümlikleri, gülleri ösdürip bilýän daglar tenekar howasyny saňa bagyş edip, kükregini gerer. Sen töweregiňe göz aýlap, tenekar dag howasyndan sorarsyň. Daglaryň çür başyna seretseň, dik duran ýaly äpet daşlar meşhur pälwanlar ýaly belent görner.

Şu daglarda söweşip, duşmanyny ýeňen Gara mergeni, Nurberdi hany ýadyňa salar, ruhuňy galkyndyrar. Onsoň duşmanlaryň gyslyp dargadylan ýeri bolan Garagysynyň aýlawly ýollaryny geçersiň welin, ýol ikä bölünär.

Çep tarapky ýol Gündogara tarap alyp ugraýar. Bu ýol az salymdan soň seni bir oba ýetirer. Şol obany sorasaň, oňa

Pürnüwar diýerler. Bir gün nesip dartyp, meniň käbämiň dogduk obasy Pürnüwara toýa çagyrylyp geldim. Toýly öýüň duldegşir goňsusy Ogulsapar daýzam bilen saglyk-amanlyk soraşdym. Nätanyşlar tanyşdylar. Dost-ýarlar, deň-duşlar, kärdeşler; garyndaşlar didarlaşdylar. Toýa gelip bilmedikleri, dünýeden gaýdanlary ýatladylar. Şu pursatda «Magtymgulynyň Meňlisi» Güljan Döwletmyradowanyň ady tutuldy. Ogulsapar daýzanyň ogly Durdygylyç, gelni Tumar hem Güljanyň klasdaşy ekenler. Şu pursatyň özünde-de Güljanyň adyna aýdylan ýatlamalar Güljany direldäýjek boldy. «Wah, gyzyň gülüdi», «Onuň owadanlygyny diýsene», «Her gözi bir gyza degýärdi», «Saçlaryny diýsene, her saçy bir gyza degýärdi», «Alçakdy, dile çeperdi», «Haly-palas dokamaga, keşde-gaýma gaýamaga-da ökdedi», «Alla ony Meňli gyzyň özi bolmak üçin ýaradan bolarly, şonuň üçin müň gyzyn arasyndan saýlandy ahyry ol», «Aýdym-sazy-da jany-teni bilen söýýärdi, mekdep ýyllarynda-da owadan owazly sesi bilen aýdym aýdyp çykyş ederdi».

Güljan Döwletmyradowanyň adyna ajaýyp ýatlamalary diňläp oturan pursatym, radioda Liza Garaýewanyň beren bir söhbetdeşligi ýadyma düşdi. Şonda Liza Garaýewa şeýle diýipdi: «Meňliniň roluny ýerine ýetirmek üçin menem çagyrylypdym. Güljan Döwletmyradowa hemmelerden saýlandy».

Men özüm bilen toýa baran doganoglanym Ogulnura ýüzlenip: «Güljanlaryň öýlerini bilýän bolsaň, ýör olara gideli» diýdim. Ol: «Ýör, gideli, Güljanyň ejesi Ogulnyýaz eje-de ýaranok diýdiler, biz hem sorap gaýdaly» diýdi.

Ogulnyýaz ejeleriň pessejik gapysyndan giň howla girdik. Dürli iýmişli baglar gözel görkünü güjeňläp, boýuna, durkuna, erkine buýsanýarlar. Injirdir enarlar ýere gaçyp ýatyrlar. Eýýäm maňa baglaram, enarlaram Güljany ýatladýar. Bu uly howlyny garawullaýan Garagözem bize «geçiberiň» diýýän ýaly sesini çykarmady. Biz salam berip, öýe girdik. Meni tanamansoň, Ogulnyýaz eje Ogulnur bilen elleşdi-de, «sen-ä owlajygym» diýdi. Meniň bilen elleşende, elinden mäkäm tutup, «Menem seniň keyijegiň» diýdim. Ogulnyýaz eje hezil edip güldi-de, owadan gözleri bilen meni nazarlady we bilesigeliji soraglary bilen biziň aňrymyza beletdigini aýtdy. Biz Ogulnyýaz ejäniň ogly, gyzy, gelni, agtygy, çowlugy, gowlugy bilen çay başynda degişme gürrüňler bilen göwnüni galkyndyrdyk. Ogulnyýaz eje mugallym adamsy Döwletmyrat bilen agzybir ýaşan, on iki çagany terbiýeläp, gözli-başly eden, 46 ýyl zähmet çeken ajaýyp

zenan, mähriban eje, segsen ýaşly garry mama, garry ene. Ogulnyýaz ejäniň on iki çagasynyň biri hakda söhbet açjak bolsaň hem onuň özi hakda aýtman ýazyp boljak däl. Ogulnyýaz ejäniň sagdyn-syratly, örän owadan, zähmetsöýer zenan bolanlygy baradaky tarypy häzirem onuň görkünden görünýär. Synladygyňça onuň maşgalasyny, özüni maňlaýyňa sylýarsyň.

Ogulnyýaz eje bir bukjany öňüme getirip goýdy. Men ol bukjany açmankam maňlaýyňa syldym. Bukjany açyp, haýran galdym. Bukjadaky döwlet tarapyndan berlen hormat-sylaglary, orden-medallary birin-birin synlap, maňlaýyňa syldym. Olaryň hemmesiniň birin-birin adyny ýazmaly bolsa, ol özbaşyna bir tarypnama boljak. Men bu bukjany, ýene Ogulnyýaz ejäni synlap: «Ogulnyýaz eje, sen Hydyr gören bolmaly» diýdim. Ogulnyýaz eje gabagyny galdyrmay, ýüregi bilen gülüp, bir ajaýyp ýylgyrdy: «Eýse näme, ýogsa gyrgynçlykda diri galarmydym, biziňkileriň ählisi gyryldy ahyry» diýip, ýuwaşja gepledi. Menem Ogulnyýaz ejä: «Dile geldi, bile geldi, şol wakany aýdaý» diýip ýüzlendim. Ol söze başlady.

– 1931-nji ýylda Gyrdaky gyrgynçlygy, Dehil gyrgynçlygy gören men. Ýedi ýaşly gyzdym. Ýer diýip ýere bassam, aýaklarymyň gandygyny bilýän. Gyrlap, ölüp ýatan görgülileri basman, olaryň üstünden bökýänimi bilýän. Pulomýotlat okuny paýradýardy. Baş ýaşly jigim Sary, ejem Akja we maňa ok degenok, özgelerimiziň ählisi gyryldy.

– Ogulnyýaz eje, Güljan gyzyňyz barada-da gürrün beräýseňiz?!

– diýip gönüledim. Ogulnyýaz eje «Güljanmy» diýip, bir pursat başyny egip dymdy. Onsoň başyny galdyryp, sözünü dowam etdi.

– 1948-nji ýylyň 12-nji oktýabr gijesinde-de apy-tupan, harasat bolupdy. Şol harasat wagty Güljan dünýä indi. Güljan bäbekkä-de gür gara galpagy buýra-buýra tolkun atardy. Güljan ösdügiçe saçlary ösüp, buýra tolkunlary örümlere sigmajak bolýardy, juda owadandy, ähli işe-de çeperdi, aýdym-sazy juda gowy görýärdi. Çeper höwesjeňler bilen çykyş ederdi. Orta mekdebi tamamlap, Türkmen döwlet uniwersitetiniň dil we edebiýat bölümünde okap ýördi. Dile çeper, okuwyna yhlaslydy. Azadynyň akyl hazynasyny agtaryp, aňyrsyna çykasy gelýärdi. Şeýle ajaýyp arzuwlar bilen okap ýörkä, «Magtymguly» filminde Meňli bolmaga ähli gyzlaryň arasyndan Güljan saýlanypdyr. Ýiti zehinli, ýiti synçy türkmen filmlerini dörediji Alty Garlyýew «Magtymguly» filmini döretmekde hakyky Meňlini tapmak üçin mekdeplere, ýokary okuw jaýlaryna barypdyr, gyzlary synlapdyr.

Köp gyzlaryň Meňli bolasy gelipdir. Olardan Meňli bolany bolmandyr. «Meňli diňe Güljan bolmaly» diýip, menden hem rugsat soradylar. Talyp boýdaşlarynyň aýtmagyna görä, Güljana: «Meňli bol!» diýip, her gün ýüzlenipdirler. Güljan bolsa: «Meniň Meňli bolasym gelýär, ýöne men Meňli bolup biljek däl, adamym rugsat bermez» diýip, jogap berýär eken. Ahyry Güljany Meňli bolmaga yrypdyrlar. Güljan Meňliniň roluny ussatlarça ýerine ýetirdi. Hakyky Meňli bolup, kalplara siňip, göreçlerde keşbini goýdy».

Şondan soň Güljan baýramçylykda oba gelipdir. Öz öýlerine gelip, ejesi, kakasy, doganlary bilen görşüpdür. Döwletli desterhanyň daşyna ýyganan maşgala Güljanyň bitiren işinden hoşal bolup, süýji-süýji sözleşip, mähirli didarlaşyp, öýli-öýlerine gaýdyşypdyrlar. Bir gün säher Ogulnyýaz eje şeýle düýş görüpdür: «Ogulnyýaz eje adamsyna: «Döwletmyrat tursana! Güljanlaryň işigine «Tiz kömek» maşyny gelip durdy-la» diýen sesine özi oýanypdyr. Ahwalaty halamasa-da, «Pygamberleriň ýorgudy bolawersin» diýipdir. Ogulnyýaz eje ertirlik edinenlerinden soň, işine gidipdir. Jigisi Annamyrat Güljany örän gowy görýän eken. Annamyrat Güljanlara baryp, «Hany Güljan, men oňa gutap hem getirdim» diýipdir. Şu pursat içki ýapyk gapynyň önünde Güljanyň adamsynyň gapdalynda-da Güljanyň iki gaýyn ekejisiniň oturyşy, olaryň: «Güljan dynç alyp ýatyr, oýarjak däl» diýmekleri Annamyrada ýaramandyr. Çaga getiren gutabyny goýup, çykyp giden ýaly edipdir-de, tamyň daş ýüzüne aýlanypdyr. Aýnadan seredip: «Güljan» diýesi gelipdir, görse, aýnanyň önünde keçe tutulan eken. Annamyrat öýe gelip, Güljany görüp bilmedigini aýdypdyr. Giç öýlän apy-tupan ýel öwsüpdür, asman eňröp, ýagş ýagyp başlapdyr. Şol gün 1968-nji ýylyň 4-nji martydy. Ogulnyýaz eje işden gelende, «Güljan aradan çykypdyr» diýlen ýakymsyz habary eşitdi. Ogulnyýaz wje Güljanlara ylgap barypdyr. Gapyny açyp görse, Güljan sülük ýaly bolup süýnüp ýatan eken.

Ogulnyýaz eje körpe gyzy Ogulbibiden bolan agtygyna Güljanyň adyny dakyp, göwün ýüwürdipdir. Güljanyň keşbini görejinde saklap otyr. Ogulnyýaz eje sözünüň ahyrynda-da: «Güljan ýaşap ýören bolsa, Meňli ýaly ajaýyp zenan bolardy. Azazynyň akyl hazynasyny agtaryp ýörmelidi-dä» diýdi.

Ogulbaýram KULYÝEWA. Ýatlamalar